

MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA (1966)¹

(izvodi)

Države članice ovog pakta, *smatrajući* da, prema principima izraženim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznanje dostojanstva koje je bitno za sve članove ljudske porodice i njihovih jednakih i neotuđivih prava predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svetu; *uviđajući* da ova prava proizlaze iz dostojanstva neodvojivog od čovekove ličnosti; *uviđajući* da se, prema Opštoj deklaraciji o pravima čoveka, ideal slobodnog ljudskog bića, oslobođenog straha i bede, može postići samo ako se stvore uslovi koji omogućavaju svakome da uživa svoja ekonomska, socijalna i kulturna prava i svoja građanska i politička prava; smatrajući da Povelja Ujedinjenih nacija nameće državama obavezu da unapređuju opšte i stvarno poštovanje čovekovih prava i sloboda, vodeći računa o činjenici da pojedinac ima dužnost prema drugome i prema zajednici kojoj pripada i da je dužan da se zalaže za unapređenje i poštovanje prava priznatih ovim paktom, *dogovorile* su se o sledećim članovima:
(...)

Član 2.

1. Svaka država članica ovog pakta obavezuje se da i pojedinačno i putem međunarodne pomoći i saradnje, naročito na ekonomskom i tehničkom polju, a koristeći u najvećoj mogućoj meri svoje raspoložive izvore, preduzima korake kako bi se postepeno postiglo puno ostvarenje prava priznatih u ovom paktu svim odgovarajućim sredstvima, posebno uključujući donošenje zakonodavnih mera.
2. Države članice ovog pakta obavezuju se da garantuju da će sva prava koja su u njemu formulisana biti ostvarivana bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji, polu, jeziku, veri, političkom mišljenju ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom poreklu, imovinskom stanju, rođenju ili kakvoj drugoj okolnosti.
3. Vodeći na odgovarajući način računa o pravima čoveka i svojoj nacionalnoj privredi, zemlje u razvoju mogu da odrede u kojoj će meri garantovati licima koja nisu njeni državljani ekonomska prava priznata ovim paktom.

Član 3.

Države članice ovog pakta obavezuju se da obezbede jednako pravo muškarcima i ženama da uživaju sva ekonomska, socijalna i kulturna prava koja su nabrojana u ovom paktu.

Član 4.

Države članice ovog pakta priznaju da, u pogledu uživanja prava koje država obezbeđuje prema ovom paktu, država može da ograniči ta prava samo zakonom, i to u onoj meri koja je u saglasnosti sa prirodom ovih prava i isključivo u cilju unapređenja opšteg blagostanja u demokratskom društvu.

Član 5.

1. Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da sadrži bilo kakvo pravo za neku državu, grupaciju ili pojedinca da obavlja neku delatnost ili da vrše neki akt u cilju rušenja prava ili slobode priznate ovim paktom ili da zavode veća ograničenja od onih predviđenih ovim paktom.
2. Ne priznaje se nikakvo ograničenje ili odstupanje od osnovnih prava čoveka koja su priznata ili važe u svakoj zemlji prema zakonima, konvencijama, propisima ili običajima, pod izgovorom da ih ovaj pakt ne priznaje ili ih priznaje u manjoj meri.

¹ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima potpisan je 19. decembra 1966. godine u Njujorku (*Službeni list SFRJ*, br. 7171).

Član 6.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo na rad, koje obuhvata pravo koje ima svako lice na mogućnost zaradivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad, i preduzimaju odgovarajuće mere za očuvanje ovog prava.
2. Među mere koje svaka država članica ovog pakta treba da preduzme u cilju punog ostvarenja ovog prava spadaju programi tehničke i stručne orijentacije i obuke, politika i metodi za postizanje stalnog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja i pune proizvodne zaposlenosti u uslovima koji čoveku garantuju uživanje osnovnih političkih i ekonomskih sloboda.

Član 7.

Države članice ovog pakta priznaju pravo svakome da se koristi pravičnim i povoljnim uslovima za rad, koji naročito obezbeđuju:

(a) nagradu koja minimalno obezbeđuje svim radnicima:

(i) pravičnu zaradu i jednaku nagradu za rad jednake vrednosti bez ikakve razlike; posebno, žene moraju da imaju garanciju da uslovi njihovog rada nisu gori od uslova koje koriste muškarci i da primaju istu nagradu kao oni za isti rad;

(ii) pristojan život za njih i njihovu porodicu shodno odredbama ovog pakta;

(b) higijensko-tehničku zaštitu na radu;

(c) istu mogućnost za sve da napreduju u svom radu u višu odgovarajuću kategoriju, vodeći računa jedino o navršanim godinama službe i o sposobnostima;

(d) odmor, razonodu, razumno ograničenje radnog vremena i povremena plaćena odsustva, kao i naknadu za praznične dane.

Član 8.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da obezbede:

(a) pravo koje ima svako lice da sa drugima osniva sindikate i da se učlani u sindikat po svom izboru, uz jedini uslov da pravila budu utvrđena od strane zainteresovane organizacije, u cilju unapređenja i zaštite ekonomskih i socijalnih interesa. Ostvarivanje ovog prava može biti predmet jedino ograničenja predviđenih zakonom i koja predstavljaju potrebne mere u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti ili javnog poretka, ili zaštite prava i sloboda drugoga;

(b) pravo koje imaju sindikati da stvaraju udruženja i nacionalne saveze i pravo koje ovi imaju na stvaranje međunarodnih sindikalnih organizacija ili na učlanjivanje u njih;

(c) pravo koje imaju sindikati da slobodno obavljaju svoju delatnost, bez drugog ograničenja osim onog koje predviđa zakon, a koje predstavlja potrebnu meru u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti ili javnog poretka, ili radi zaštite prava i sloboda drugoga;

(d) pravo na štrajk, koje se ostvaruje prema zakonima svake zemlje.

2. Ovaj član ne sprečava da se vršenje ovih prava od strane članova oružanih snaga, policije ili državne uprave, podvrgne zakonskim ograničenjima.

3. Nijedna odredba ovog člana ne dopušta državama članicama Konvencije Međunarodne organizacije rada od 1948. godine o sindikalnoj slobodi i zaštiti sindikalnog prava da donosi zakonske mere koje bi narušavale ili da primenjuju zakon na način koji bi narušavao garancije predviđene navedenom konvencijom.

Član 9.

Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na socijalno obezbeđenje, uključujući tu socijalno osiguranje.

Član 10.

Države članice ovog pakta priznaju da:

1. Treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć porodici koja je prirodan i osnovni sastavni deo društva, posebno za njeno obrazovanje i za ono vreme za koje ona snosi odgovornost za izdržavanje i vaspitanje dece o kojima se brine. Na sklapanje braka budući supružnici moraju slobodno pristati.

2. Treba da bude pružena posebna zaštita majkama za razumno vreme pre i posle rođenja dece. Zaposlene majke treba da uživaju, za vreme ovog perioda, plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.

3. Treba preduzeti posebne mere zaštite i pomoći u korist dece i mladih, bez ikakve diskriminacije iz rodbinskih ili drugih razloga. Deca i omladina moraju da budu zaštićeni od ekonomske i socijalne eksploatacije. Zakonom treba da se zabrani zapošljavanje na poslovima koji su takve prirode da mogu da izlože opasnosti njihov moral ili njihovo zdravlje, da dovedu u opasnost njihov život ili da naškode njihovom normalnom razvoju. Države treba isto tako da utvrde granice starosti ispod kojih je plaćeni rad dečije radne snage zakonom zabranjen i kažnjiv.

Član 11.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu porodicu, ubrajajući tu i dovoljnu hranu, odeću i smeštaj, kao i stalno poboljšanje njegovih uslova života. Države članice će preduzeti odgovarajuće mere radi obezbeđenja ostvarenja ovog prava i u tom cilju one priznaju bitan značaj slobodno izabrane međunarodne saradnje.

2. Države članice ovog pakta, priznajući osnovno pravo koje ima svako lice na zaštitu od gladi, doneće pojedinačno ili kroz međunarodnu saradnju potrebne mere, uključujući tu i konkretne programe:

(a) za poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja i podele prehrambenih proizvoda kroz puno korišćenje tehničkih i naučnih znanja, kroz širenje vaspitnih principa o ishrani, razvitak ili reformu agrarnih sistema tako da obezbede što je moguće bolje osposobljavanje i korišćenje prirodnih bogatstava;

(b) za obezbeđenje pravične raspodele svetskih prehrambenih bogatstava u odnosu na potrebe, vodeći računa o problemima koji se postavljaju kako u zemljama uvoznicama tako i u zemljama izvoznicama prehrambenih proizvoda.

Član 12.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice na najbolje psihičko i mentalno zdravlje koje može da postigne.

2. Mere koje će države članice ovog pakta preduzeti u cilju obezbeđenja punog ostvarenja ovog prava treba da obuhvate mere potrebne radi obezbeđenja:

(a) smanjenja broja mrtvorode dece i smrtnosti dece, kao i zdrav razvitak deteta;

(b) poboljšanja svih vidova higijene sredine i industrijske higijene;

(c) profilaksije i lečenja epidemičkih, endemičkih, profesionalnih i drugih oboljenja, kao i borbu protiv ovih bolesti;

(d) stvaranja uslova za obezbeđenje svima lekarskih usluga i pomoći u slučaju bolesti.

Član 13.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom licu pravo na obrazovanje. One se slažu da obrazovanje treba da ima za cilj pun razvoj ljudske ličnosti i dostojanstva i da pojača poštovanje prava čoveka i osnovnih sloboda. One su saglasne, osim toga, da obrazovanje treba da omogući svakom licu da igra korisnu ulogu u slobodnom društvu, da potpomaže razumevanje, toleranciju i prijateljstvo između svih naroda i svih rasnih, etničkih ili verskih grupa i da podstiče razvoj delatnosti Ujedinjenih nacija na očuvanju mira.

2. Države članice ovog pakta priznaju da u cilju obezbeđenja punog korišćenja ovog prava:

(a) osnovno školovanje mora da bude obavezno i svima dostupno besplatno;

(b) srednje školovanje, u svojim raznim vidovima, uključujući tu i srednje tehničko i stručno školovanje, treba da bude opšte i dostupno svima kroz odgovarajuće mere, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;

(c) više školovanje treba da bude dostupno svima podjednako, zavisno od sposobnosti svakoga, kroz odgovarajuća sredstva, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;

(d) osnovno obrazovanje treba da bude podsticano ili pojačano što je moguće više, za lica koja nisu dobila osnovno obrazovanje ili koja ga nisu dobila u potpunosti;

(e) treba aktivno raditi na razvoju školske mreže na svim stupnjevima, uspostaviti adekvatan sistem stipendija i stalno poboljšavati materijalne uslove nastavnog osoblja.

3. Države članice ovog pakta obavezuju se da poštuju slobodu roditelja i, u datom slučaju, zakonskih staratelja, da izaberu za svoju decu i druge ustanove koje mogu da se propišu ili da se usvoje od strane države o pitanju školo-

vanja i da obezbede versko i moralno vaspitanje svoje dece prema svojim sopstvenim ubeđenjima.

4. Nikakva se odredba iz ovog člana ne može tumačiti kao da narušava slobodu pojedinca i pravnih lica da osnivaju i upravljaju školama pod uslovom da principi izneti u tački 1. ovog člana budu poštovani i da obrazovanje koje pružaju ove škole bude u skladu sa minimalnim normama koje može da propiše država.

(...)

Član 15.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom prava:

(a) da učestvuje u kulturnom životu;

(b) da se koristi dostignućima nauke i njihovom primenom;

(c) da uživa zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svake naučne, književne ili umetničke proizvodnje, čiji je on autor.

2. Mere koje države članice ovog pakta budu preduzele u cilju obezbeđenja punog korišćenja ovog prava, moraju da obuhvataju mere koje su potrebne za obezbeđenje očuvanja, razvitka i širenja nauke i kulture.

3. Države članice ovog pakta se obavezuju da poštuju slobodu neophodnu za naučno istraživanje i stvaralačku delatnost.

4. Države članice ovog pakta priznaju koristi koje treba da budu rezultati jačanja i razvitka međunarodne saradnje i veza na polju nauke i kulture.

Član 16.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da podnesu, prema odredbama ovog dela pakta, izveštaje o merama koje budu usvojile kao i o napretku postignutom u cilju obezbeđenja poštovanja prava priznatih u Paktu.

2. (a) Svi izveštaji se upućuju generalnom sekretaru Organizacije ujedinjenih nacija koji dostavlja njihovu kopiju Ekonomskom i socijalnom savetu na razmatranje u skladu sa odredbama ovog pakta.

(b) Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija dostavlja isto tako specijalizovanim ustanovama kopiju izveštaja ili odgovarajuće delove izveštaja koje su uputile države članice ovog pakta, koje su takođe članovi navedenih specijalizovanih ustanova ukoliko se ovi izveštaji ili delovi izveštaja odnose na pitanja u vezi sa nadležnostima ovih ustanova u skladu sa njihovim zakonodavnim aktima.

Član 17.

1. Države članice ovog pakta podnose svoje izveštaje po etapama, prema programu koji će izraditi Ekonomski i socijalni savet u roku od jedne godine računajući od dana stupanja na snagu ovog pakta, pošto bude konsultovao države članice i zainteresovane specijalizovane ustanove.

2. Izveštaji mogu da iznesu faktore i teškoće koje ometaju ove države da u potpunosti izvrše svoje obaveze predviđene u ovom paktu.

3. U slučaju da je država članica ovog pakta već uputila Organizaciji ujedinjenih nacija ili nekoj specijalizovanoj ustanovi obaveštenja o tom pitanju, neće biti potrebno da se umnožavaju obaveštenja i biće dovoljno pozvati se na ova obaveštenja.

Član 18.

Na osnovu odgovornosti koje su mu date Poveljom Ujedinjenih nacija o pitanju prava čoveka i osnovnih sloboda, Ekonomski i socijalni savet može da zaključi sporazume sa specijalizovanim ustanovama radi podnošenja izveštaja u vezi sa postignutim napretkom u pogledu poštovanja odredaba ovog pakta koje ulaze u okvir njihove delatnosti. Ovi izveštaji mogu da obuhvate podatke o odlukama i preporukama usvojenim od strane nadležnih organa specijalizovanih ustanova o pitanju sprovođenja ovih mera.

Član 19.

Ekonomski i socijalni savet može da vrati Komisiji za prava čoveka, radi opšteg proučavanja i preporuke ili radi informacije, ako je potrebno, izveštaje o pitanju prava čoveka koje dostavljaju države shodno čl. 16. i 17. i izveštaje o pitanju prava čoveka koje dostavljaju specijalizovane ustanove prema članu 18. ovog pakta.

Član 20.

Države članice ovog pakta i zainteresovane specijalizovane ustanove mogu da podnesu Ekonomskom i socijalnom savetu primedbe o svakoj preporuci opšteg karaktera učinjenoj shodno članu 19. ovog pakta ili o svakoj napomeni preporuke opšteg karaktera u izveštaju Komisije o pravima čoveka ili o svakom drugom dokumentu navedenom u tom izveštaju.

Član 21.

Ekonomski i socijalni savet može, s vremena na vreme, da podnese Generalnoj skupštini izveštaje koji sadrže preporuke opšteg karaktera i pregled obaveštenja koja su dobijena od država članica ovog pakta i specijalizovanih ustanova o preduzetim merama i postignutom napretku radi obezbeđenja opšteg poštovanja prava priznatih u ovom paktu.

Član 22.

Ekonomski i socijalni savet može da skrene pažnju ostalim organima Organizacije ujedinjenih nacija, njihovim pomoćnim organima i zainteresovanim specijalizovanim ustanovama koje se bave pružanjem tehničke pomoći, na svako pitanje koje je pokrenuto u izveštajima navedenim u ovom delu ovog pakta a koje može da pomogne ovim organima da se izjasne, svaki u oblasti svoje nadležnosti, o umerenosti međunarodnih mera koje mogu da doprinesu stvarnom i postupnom sprovođenju ovog pakta.

Član 23.

Države članice ovog pakta saglasne su da mere međunarodnog karaktera koje imaju za cilj da obezbede ostvarenje prava priznatih u ovom paktu obuhvataju naročito zaključivanje konvencija, usvajanje preporuka, davanje tehničke pomoći i organizovanje, zajedno sa zainteresovanim vladama, regionalnih i tehničkih sastanaka radi konsultovanja i proučavanja.

Član 24.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti tako da narušava odredbe Povelje Ujedinjenih nacija i ustava specijalizovanih ustanova, koje određuju odgovornosti raznih organa Organizacije ujedinjenih nacija i specijalizovanih ustanova u pogledu pitanja koja su obrađena u ovom paktu.

(...)